

۴۰ ھۆکار و خوڤاریزی

بۆ خوڤاراستن له به لاو موصیبهت و طاعون

ئاماده کردنی

بهشی بانگه وازو ئاموژگاری

وهرگیرانی

ناصر حسن بیتوینی

له بلاو کراوه کانی

مالپه ری به ههشت و وه لامه کان

ba8.org
walamakan.com

پیشهکی

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن تبعه بإحسان
إلى يوم الدين

ئه مرۆ که به لآو موصییهت به هه موو ولاتاندا بلاو بوته وه ، وه له بهر ئه وهی ئاینی
پیروزی ئیسلام ئاینیکه چاره سه رو قسه ی هه یه له سه ر هه موو دوخه جیاوازه کاندای
، پیم خوش بوو له پروانگه ی رینمایه کانی ئاینی پیروزی ئیسلامه وه ، چهند
خالیک بخرمه روو ، که گرنگه بو خوڤاراستنی مسولمانان له به لآو طاعون و
ئهو کیشه و نه خوشیه گوازاوانه ی که رو به پرویان ئه بیته وه ، به هیوای ئه وهی که
سودی هه بیته بو هه موو لایه ک ...

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد

(یه کهم) باوربوون به قهزاو قهدهری خوا

خوای گه وره ده فهرمویت : (مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) [التغابن : ۱۱]. واتا : هیچ به لآو موصیبهتیک پروونادات جگه له وهی به ویست و قهزاو قهدهری خوای گه وره نه بیست ، وه هر که سیک ئیمان بیست به خوای گه وره و بزانی ئەمه ی توشی بووه له لایهن خوای گه وره وهیه و ئارام بگری و شوکری خوای گه وره بکات و چاوه پروانی پاداشت بیت ئەوا خوای گه وره هیدایه تی دلی دهدات و باشتری پی دهبه خشیت ، وه خوای گه وره زۆر زانایه به هه موو شتیک و هیچ شتیکی لی ناسارد ریته وه .

وه خوای گه وره ئە فهرمویت : (قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) [التوبة : ۵۱]. واتا : ئە ی محمد - صلی الله علیه وسلم - پیمان بلی : هیچ شتیک توشی ئیمه نابیت ته نها ئە وه نه بی که خوای گه وره له (لوح المحفوظ) دا نویسیویه تی له سه رمان وه گو پرائی به سه ردا نیات ، هر خوای گه وره سه رخه رو پشتیوان و دوستانه ، وه ئە وانهی که باوه ردارن با کاره کانیان ته نها به خوای گه وره بسپرن وه ته نها پشت به خوای گه وره ببهستن .

وه پێغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت : (واعلم أن الأمة لو اجتمعت على أن ينفعوك بشيء ، لم ينفعوك إلا بشيء قد كتبه الله لك ، وإن اجتمعوا على أن يضروك بشيء ، لم يضروك إلا بشيء قد كتبه الله عليك ، رفعت الأقلام وجفت الصحف) رواه الترمذي وقال : حديث حسن صحيح .

واتا : بزانه گهر هه موو خه لک کۆببنه وه بۆ ئه وهی سودیکت پێ بگه یه نن ، ئه وا سودت پێ ناگه یه نن ته نها ئه وه نه بیته که وا خوا بۆتی داناوه ، وه ئه گهر هه موو خه لک کۆببنه وه بۆ ئه وهی زهره رت لی بدهن ، ناتوانن زهره رت لی بدهن ته نها ئه وه نه بیته که وا خوا له سه رتی داناوه ، قه له مه کان هه لگی راون و په راوه کانیش وشک بونه ته وه .

وه له ئه نه سی کورپی مالیکه وه ، له پێغه مبهری خوا وه - صلی الله علیه وسلم - فهرمویه تی : "إن عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ - تَعَالَى - إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ". [صحيح.] - [رواه الترمذي وابن ماجه.]

واتا: به راستی پاداشت و خیری گه وره و زۆر ، بۆ به لاو موصیبه تی گه وره و نارحه ته ، وه خوا ی گه وره ئه گهر قه وم و که سانیک ی خوش بویت ، تاقیان ده کاته وه ، جا هه رکه سیک رازی بیته و سوپاس گوزار بیته ، ئه وا رهمه ندی خوا و چاکه ی ده س ده که ویته ، وه هه رکه سیک که رازی نه بیته به م قه ده ره ی به سه ری هاتوه ، پێی ناخۆش بیته ، ئه وا تو ره یی خوا ی بۆ ده بیته .

(دووهم) پشت بهستن به خوای گهوره.

خوای گهوره ده فهرمویت : (وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ

بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا) [الطلاق : ۳] واتا: هەر كه سیك

كاره كانی به خوای گهوره بسپیڕی و تهوه كول بكاته سه ر خوای گهوره و

متمانهی به خوای گهوره بییت تهوه خوای گهوره ی به سه بۆ ئه وه ی كه

كاره كانی جی به جی بكات ، به دلنیایی خوای گهوره كاری خۆی ده با ته سه رو

جی به جی ده كات و هیچ كه سیك ناتوانی ریگری له خوای گهوره بكات، یان

خوای گهوره بی ده سه لات بكات ، خوای گهوره بۆ هه موو شتیك كاتی

دیاری كردووه، تهنگانه و نارحه تیش كاتی خۆی هه یه، كو تایی دیت، وه

خوشیش كاتی خۆی هه یه و كو تایی دیت.

وعن عمر بن الخطاب قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (لو

أنكم تتوكلون على الله حق توكله لرزقكم كما يرزق الطير، تغدو خماصاً) ، [رواه

الترمذي، وقال: حديث حسن] واتا: له عومه ری كوری خه طابه وه - په زای

خوای لی بیته - ده فهرمویت: پیغه مبه ری خوا - صلى الله عليه وسلم - ده ی

فهرموو: ئه گه ر ئیوه به راستی پشت به خوا بهستن ، به پشت به ستنیکی راست

و ته واو ، ئه وا پرزقتان ده دا وه كو چۆن رزقی بالنده یه ك ده دات ، كاتیك

به یانیان به سكلدانێكی به تال ده رده چیت له هیلانه كهی ، دواتر به سكلدانێكی پره وه ده گه ریته وه .

قال ابن رجب رحمه الله : "التوکل " صدق اعتماد القلب علی الله عزوجل
 فی استجلاب المصالح ، ودفع المضار من أمور الدنيا والآخرة " جامع العلوم
 والحکم : [٤٩٧/٢] . واتا : ئیمامی ابن ره جهب (ره حمه تی وه خوای لی
 بیت) فه رمویه تی : "توکل " بریتی یه له پشت به ستن له ناخ و ده رون دا
 به خوای گه وره ، به پشت به ستنیکی راستگۆیانه ، له به ده ست هینانی چاکه و
 خیردا ، وه له دورخسته وه و لادانی زهره رو نارحه تیدا ، جا له کارو باری دونیادا
 بیت یا خود رۆژی دوایی .

وقال ابن القيم رحمه الله : " التوکل من أعظم أسباب التي يحصل بها
 المطلوب ، ويندفع بها المكروه " مدارج السالکین : [٢/١٢٠] واتا: ئیمامی
 ابن القيم (ره حمه تی خوای لی بیت) فه رمویه تی : "توکل " له گه وره ترین
 هۆکاره کانه ، که وا داخوازی یه کانی پی به ده ست ده خریت ، وه نارحه تی و
 ناخۆشی یه کانی پی لاده دریت و دور ده خریت وه .

(سی یه م) فهрман کردن به چاکه و ریگری کردن له خراپه .

خوای گه و ره ده فه رمویت : (وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا ۗ اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۗ قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَّيْسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا عَتَوْا عَن مَّا نُهَىٰ عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيُبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَن يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ ۗ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ ۗ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٧﴾ .) [الأعراف : ١٦٤/١٦٧] واتا: کاتیکی خوای گه و ره پراوکردنی قه ده غه کرد له جوله که کان ، خه لکی بوونه سی کومه ل: کومه لیک پراویان کرد، وه کومه لیک پراویان نه کرد به لام فه رمانیان نه ده کرد به چاکه و نه هیشیان ، له کاره که یان نه ده کرد، وه کومه لیک پراویان نه کردو فه رمانیشیان پی ده کردن به چاکه و نه هیان لی ده کردن له خراپه، کومه لی دووهم ، که خوایان پراویان نه کرد به لام به وانهی که ئامۆژگاری خراپه کارانیان ده کرد پیمان وتن بوچی ئیوه ئامۆژگاری که سانیک ده کهن که خوای گه و ره له ناویان ده بات ، یا خود سزایه کی به ئیش و ئازارو سه ختیان ده دات بو وازیان لی ناهینن ، وتیان: بو ئه وهی لای خوای گه و ره عوزریکمان هه بی که ئیمه ئامۆژگاری ئه مانه مان

کردوو، وه به لکو ئەوانیش ته قوای خوای گهوره بکهن و دهست هه لگرن له و سه ریچی کردنه ی خوای گهوره .

[خوای گهوره خراپه کارانی کرد به مهیمون و بهراز]

کاتیک ئامۆژگاری پیاوچاکانیان له یاد کردو وهریان نه گرت، وه بهردهوام بوون له سه ریچی کردنی خوای گهوره ، ئەوانه ی که قه دهغه ی خه لکیان ده کرد له خراپه ئەوانمان پزگار کرد ، ئەوانه شی که سته مکار بوون راویان ده کرد له رۆژی شه ممه ئەوانه شمان برده وه به سزایه کی زۆر سهخت و به ئیش و ئازار به هۆی خراپه و تاوان و له ری ده رچوونی خۆیان، که خوای گهوره کردنی به مهیمون و بهراز، کاتیک ئەمانه سه رکه شی و عینادیان کرد وه خۆیان به گهوره زانی له وهی که قه دهغه یان لی کراو هه ر کردیان ،خوای گهوره فه رمانی پی کردن ببن به مهیمونی زه لیل و ریسواو ده رکراو ، له ئایه تی تر کردنی به مهیمون و بهرازو ته نها سی رۆژ دوا ی ئەوه هه مویانی له ناو بردن و مراندینی، پهروه ردگارت به ئاشکرا رای ده گه یه نی ت وه سویند ده خوات که که سانیک ده نی ریته سه ر جووله که که به خراپترین جو ر سزایان بدات ،وه ده بی ت زه لیل و سه رشو رو ریسواو ژیر ده سته بن تا رۆژی قیامهت به هۆی تاوان و سه ریچی و فی ل کردنیان ،به دلنیایی سزای پهروه ردگاری تو زۆر خیرایه بو ئەو که سانه ی

که سه ریچی ده کهن ، وه ئهوانهش که تهوبه ده کهن و ده گه ریینه وه خوای گه وره زۆر لیخۆش بوو به ره حم و به به زه بیه بۆیان .

وه له حوده یفه ی کوری یه مانه وه په زای خوای لی بیت ، له پیغه مبه ری خواوه -صلی الله علیه وسلم- ، که وا فه رمویه تی : **(وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لِيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ، ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ)** رواه الترمذي وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. واتا: سویند به و که سه ی که گیانی منی به ده سته ، یا ئه وه یه فه رمان به چاکه ده کهن ، وه ریگری ده کهن له خراپه ، یا خود خوای گه وره سزای خوی ده ریئیت به سه رتانا ، [به هوی ریگری نه کردن له خراپه و فه رمان نه کردن به چاکه] ، پاشان ده پارینه وه له خواو داوای لی ده کهن بۆ ئه وه ی ئه و سزایه تان له سه ر لادات ، به لام خوای گه وره وه لامتان ناداته وه .

وه له ئه بو به کری صدیقه وه په زای خوای لی بیت فه رمویه تی : " يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَقْرءُونَ هَذِهِ آيَةَ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ) وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : " إِنْ رَأَى النَّاسُ الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ " رواه أبو داود والترمذي ، والنسائي بأسانيد صحيحة ، وصححه الألباني في صحيح

الترمذي. و اتا : ئەى خەلكينه ئيوه ئەم ئايه ته دهخويننهوه (يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ) و اتا: باوهرداران ئاگاتان له نهفسى خۆتان بى ، ئەگەر ئيوه خۆتان له سەر رىگای هيدايهت و رىگای حەق و راستى بن هەر كه سىك گومرا بى زەرەر به ئيوه ناگهيه نى ، ئەمه سه بارهت بهو كه سانهيه كه ناتوانن فهрман به چاكه و رىگرى له خراپه بكەن ، ئاگاتان له خۆتان بى خۆتان له سەر هيدايهت بمىننهوه ، ئەبو به كر وتى : به راستى من گويم له پىغه مبهرى خوا بووه - صلى الله عليه وسلم - كه وا دهى فهرموو : ئەگەر خەلكى كه سىكى ستهم كاريان بينى وه دهستيان نه گرت و رىگر نه بوون لىي ئەوا نزىكه كه خوا گشتيان سزا بدات ، سزاكه گشتيان بگرتهوه .

وه له جه ريره وه رهزای خواى لى بيت فهرمويهتى : گويم له پىغه مبهرى خوا بوو - صلى الله عليه وسلم - دهى فهرموو : (مامن رجل يكون في قوم ، يعمل فيهم بالمعاصي ، يقدرن على أن يغيروا عليه فلا يغيروا ، إلا أصابهم الله بعذاب من قبل أن يموتوا) رواه أبوداود . و اتا : هيچ كه سىك نيه كه وا له ناو كه سانىك دا بيت ، له ناو ئەم كه سانهش تاوان و خراپه بكرىت ، ئەوانيش تواناى لادان و گوړىنيان ههبيت به لام نهى كه ن ، خواى گه وره سزاىان ده دات ، پيش ئەوهى بمرن .

(چوارهم) گه‌رانه‌وه بۆ لای خواو ملکه‌چ بوون بۆی .

خوای گه‌وره ئه‌فه‌رمویت : (وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ) [المدر: ٣١]

واتا: ژماره‌ی سه‌ربازانی خوای گه‌وره خۆی نه‌بی که‌س نازانی چه‌نده.

وه‌خوای گه‌وره ئه‌فه‌رمویت : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا

أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ﴾ [الأعراف : ٩٤] واتا : بۆ هه‌یچ شارو دێیه‌ک

ئیمه‌ پێغه‌مبه‌رمان نه‌ناردوووه ئیلا خه‌لکی ئه‌و شارو دێیه‌مان تا‌قی کردۆته‌وه ، وه

تووشی نه‌خۆشی و هه‌ژاری و نه‌داریمان کردوون به‌لکو هه‌ست به‌زه‌لیلی و

بی ده‌سه‌لاتی خۆیان بکه‌ن و بگه‌رینه‌وه بۆ لای خوای گه‌وره.

قال ابن کثیر رحمه الله : (يقول تعالى مخبرا عما اختبر به الأمم الماضية ،

الذين أرسل إليهم الأنبياء بالبأساء والضراء ، يعني (بالبأساء) ما يصيبهم في

أبدانهم من أمراض وأسقام . (والضراء) ما يصيبهم من فقر وحاجة ونحو ذلك

، (لعلهم يضرعون) أي : يدعون ويخشعون ويبتهلون إلى الله تعالى في كشف

ما نزل بهم) [تفسير ابن کثیر ٤٩٩/٣] ئیمامی ابن کثیر (ره‌حه‌تی خوای لی

بیت) ده‌فه‌رمویت: خوای گه‌وره باس و هه‌والی قه‌وم و خه‌لکانی پ‌ابردومان بۆ

باس ده‌کات له‌م ئایه‌ته‌دا ، ئه‌وانه‌ی که‌وا خوای گه‌وره پێغه‌مبه‌رانی بۆ ناردن

(عليهم الصلاة والسلام) که تا‌قی کردنه‌وه به‌ نا‌رحه‌تی و نه‌داری ، [بالبأساء

ئهوهی توشیان هات له نهخۆشی و نارحەتی له لاشه و جهسته یاندا ، [الضراء]
 ئهوهی توشی بوون له فهقیری و ههژاری هاوشیوهی ئەمانهش ، [لعلهم
 يتضرعون] بۆ ئهوهی له خوا بپارینهوه ، وه بگهڕینهوه و بترسن له خوای گهوره
 ، بۆ لادان و نههیشتنی ئهوه به لآو نارحەتیانهی کهوا به سهرمان هیناون .

(پینجهم) دور کهوتنهوه له تاوان و خراپه:

خوای گهوره دهفهرمویت : ﴿ ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نُّعْمَةً اَنْعَمَهَا
 عَلٰى قَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِاَنْفُسِهِمْ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴾ [الأنفال : ۵۳]. واتا :
 خوای گهوره نيعمه تیک به ههر قهوميك به خشی نايگۆری وه لیان ناسینیتته وه
 تا خۆیان خۆیان نه گۆرن به کوفر کردن و شوکرانه نه کردنی نيعمه تی خوای
 گهوره و تاوان کردن ، وه خوای گهوره زۆر بیسه رو زانایه .

وه خوای گهوره دهفهرمویت : ﴿ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ
 اَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾ [الروم : ۴۱]. واتا :
 ئاشووب و فهسادو خراپه کاری و تاوان ده رکه وتوووه له وشکانی و ده ریادا، وه
 له بیابان و ئاوه دانیدا، وه له شارو دێیه کاندا ، که هۆکاره کهی خۆیانن به کردنی
 تاوان و سه ریچی به دهستی خۆیان ، خوای گهوره سزایان ده دات به هۆی

هه نديك له كرده وه خراپه كاني خويان كه دهی كه ن ، به لكو واز له تاوان بهینن و بگه رینه وه بۆ لای خوای گه وره و ته و به بکه ن و به خویاندا بچنه وه .

وه خوای گه وره ده فه رمویت : ﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ

أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ ﴾ [الشوری : ۳۰] . واتا : ئیوه توشی هه ر به لاو

موصیبه تیک بین به هوی تاوانی خۆتانه وهیه هیشتا خوای گه وره له زۆریك له تاوانه کانتان ده بوریت و سزاتان نادات له سه ری .

له عمرانی کوری حوصینه وه (رهزای خوای لیبت) فه رمویه تی :

پیغه مبه ری خوا -صلی الله علیه وسلم- فه رمویه تی : (في هذه الأمة خسف

ومسخ وقذف، فقال رجل من المسلمين : يا رسول الله ومتى ذلك ؟ : قال :

إذا ظهرت القينات والمعازف وشربت الخمر) . [رواه الترمذي وصححه

الألباني] . واتا : پیغه مبه ری خوا -صلی الله علیه وسلم- فه رمویه تی : له م

ئوممه ته دا پۆچونی زه وی وه گۆرانی شیوه ی مروّقه کان بۆ شیوازی ئاژه لان ،

وه بارین و دابه زینی به رد روو ده دن ، که سیك له موسلمانان پرسیا ری کرد ،

وتی ئه ی پیغه مبه ری خوا که ی ئه مانه روو ده دن ؟ ئه ویش له ولامدا فه رموی :

هه رکاتیك ئافه رته ی گۆرانی بیژو گۆرانی و موسیقاو مه شروب و عه رب

خواردنه وه سه ریان هه لدا ، ئه مانه ش روو ده دن .

تییینی : ئەم شتانهش پریان داوه، کاتیک کهسانیک گۆران بۆ شیوازی مهیمون و بهراز ، وه بهرد باران کردنی ئەبرههه و سوپاکه ی له لایهن خواوه کاتیک ویستیان که عبه بروخینن ، مانای ئەمهش نیه کهوا پروو نهدهنهوه ههر وه کو له فهرموده کهدا هاتوه که کهسیک پرسیار دهکات له کاتی هاتنیان [

ئیمامی ئیبن القیم فهرمویهتی : (من آثار الذنوب والمعاصي : أنها تحدث

في الأرض أوعا من الفساد في المياه ، والهواء ، والزرع ، والثمار ، والمساکن

([الداء والدواء ١/١٥٧]. واتا : له نیشانهو هۆکارهکان کهوا پروو دهدهن

بههوی تاوان و سه ریچی و خراپهوه ، ئەوهیه که زۆر به لآو موسیبهت

دههینیت بهدوای خۆیدا ، له خراپ بون و گۆرانی ، ئاوو ههواو ئاژهل داری و

بهروبووم و مال و ئاوهدانیهکان .

(شه شه م) گه رانه وه و داوای لیخۆش بون کردن له خوای گه وره.

خوای گه وره ئه فه رمویت : ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ

اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ [الأنفال : ۳۳]. واتا : خوای گه وره سزایان

نادات تا داوای لیخۆشبوون بکه ن، یاخود و تراوه : له ناو مه ککه دا

موسلمانانیکى تیدا بووه داوای لیخۆشبوونیان کردووه تا ئه وان له وى بوون

خوای گه وره سزای نه دان ، به لام کاتیک موسلمانان له مه ککه دا نه مان ئه و کاته

خوای گه وره له به دردا سزای دان، که موسلمان له کافر جیا بوه وه ئه و کاته

خوای گه وره کافرانی ریسوا کرد.

قال ابن عباس رضي الله عنه : (كان فيهم أمانان : النبي صلى الله عليه

وسلم ، والاستغفار ، فذهب النبي صلى الله عليه وسلم ، وبقي الاستغفار) .

[تفسير ابن كثير : ۴/ ۴۸]. واتا : ابن عباس ده فه رمویت : (په زای خوای لی

بیت) دوو شت له ناو سه حابه کاندا هه بوو بۆ پاراستنیان ، پیغه مبه ری خوا -

صلى الله عليه وسلم - ، وه استغفار و داوای لی خۆش بوون کردن ، پیغه مبه ری

خوا - صلى الله عليه وسلم - مردو نه ما ، داوای لی خۆشبوون و استغفار کردن

مايه وه .

وقال علی ابن ابي طالب رضي الله عنه : "مانزل بلاء إلا بذنب ، ولا رفع

إلا بالتوبة " [الداء والدواء لابن القيم : ص ۱۷۹] واتا : هیچ به لآو

نارحه تیه ک دانابه زیت و نایهت تهنها به تاوان نه بیٔ ، وه لاناچیت و نامینیت

تهنها به تهوبه کردن و گه رانه وه نه بیٔ.

(حه وتهم) ئەنجامدانی کردهوی چاک ، هۆکاره بۆ پارێزراو بوون له

تیاچوون

خوای گهوره ده فهرمویت : ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا

مُصْلِحُونَ﴾ [هود : ۱۱۷]. واتا : پهروهردگارت ههچ شارو دى يهك له ناو نابات

و زولم و ستهمیان لى ناکات له کاتیک که خه لکه کهى چاکه کار بن و ئیصلاح و چاکسازی بکهن.

وقال النبي صلى الله عليه وسلم لابن عباس رضي الله عنه : (يا غلام ،

إني أعلمك كلمات : احفظ الله يحفظك ، احفظ الله تجده تجاهك) [رواه

الترمذي]. واتا : پيغه مبهرى خوا - صلى عليه وسلم - به ابن عباسى فهرموو :

ئهى لاوه تازه پيگه يشتوه که من فيرى چهند وشه يهکت ده کهم ، سنوره کانى خوا

پاريزه خواش ده پاريزيت ، سنوره کانى پاريزه ريئمونيت ده کات بۆ چاکه ،

دورت ده خاته وه له خراپه و نارحه تى .

وقال ابن المنكدر رحمه الله : " إن الله ليحفظ بالرجل الصالح ولده وولده

ولده والدويرات التي حوله فما يزالون في حفظ من الله و ستر " [جامع العلوم

والحكم : ۴۶۷/۱] واتا : ئيبن المنكدر په حمه تى خوای لى بيت فهرمويه تى :

خوای گهوره به هوى که سيکی چاک و بۆ خوا سولحاوه وه منداله کهى و

مندالی منداله که ی ، ئەوانه ش له چوار دهورین دهیان پاریزیت ، بهردهوام له ژیر پاراستن و پاریزراوبونی خوادان.

وقال ابن القيم رحمه الله :

إذا كنت في نعمة فارعها

فإن المعاصي تزيل النعم

وحطها بطاعة رب العباد

فرب العباد سريع النقم [الداء والدواء: ۱/۱۸۱]

واتا: گەر له ناو نازونیعمه تیک دابویت پاریزگاری لی بکه، چونکه تاوان

و سه ر پیچی ھۆکارن بۆ نه مانی نیعمهت

پارزگاری لی بکه به جی به جی کردنی فه رمانه کانی خوا، چونکه خوای

به نده کان خیرایه له تۆله سه نده وه دا.

(ههشتهم) ئاسان کاری کردن بۆ قهرزازه کان ، وه لادانی ناخۆشی

له سهریان.

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (من نفس عن مؤمن كربة من كرب الدنيا ، نفس الله عنه كربة من كرب يوم القيامة ، ومن يسر على معسر ، يسر الله عليه في الدنيا والآخرة ، ومن ستر مؤمنا ستره الله في الدنيا والآخرة ، والله في عون العبد ما كان العبد في عون أخيه) رواه مسلم . واتا: له أبو هوريره وه رهزای خوای لی بیت فهرمویه تی : پیغه مبهری خوا -صلى الله عليه وسلم- فهرمویه تی : ههركه سیك نارحه تی و ناخۆشیه ك له ناخۆشیه كانی دونیا لابدات له سه ر ئیمانداریک ، خوای گه ورهش ناخۆشی و نارحه تی یه كانی رۆژی دواپی لا ده دات له سه ری ، وه هه ر كه سیك ئاسانکاری بكات بۆ قهرزاریك ، خوای گه ورهش له دونیاو دوا رۆژدا كار ئاسانی بۆ ده كات ، وه هه ر كه سیك موسلمانیک په رده پۆش بكات و پاریزگاری له نهینی یه كانی بكات ، خوای گه ورهش نهینی كانی ده شاریته وه له دونیاو دوا رۆژدا ، خوای گه وره له یارمه تی كه سیكدایه كه وا له یارمه تی براكهیدا بیت .

(نۆیهم) باش بوون له گه ل دایک و باوک ، ھۆکاره بۆ پارێزراو بوون له

به لآو موصیبهت و نارحهتی .

له عبدالله كورى عومهرى كورى خه طابه وه -رهزای خوا له خوى و باوكى بيت - ده فهرمویت : گویم له پیغه مبهرى خوا بوو -صلی الله علیه وسلم- دهی فهرموو : ((انطلق ثلاثة رهطٍ ممن كان قبلكم، حتى أوا المبيت إلى غارٍ فدخلوه، فانحدرت صخرةٌ من الجبل فسدت عليهم الغار، فقالوا: إنه لا يُنجيكم من هذه الصخرة إلا أن تدعوا الله بصالح أعمالكم، فقال رجل منهم: اللهم كان لي أبوانِ شيخان كبيران، وكنت لا أعقب قبلهما أهلاً ولا مالاً، فنأى بي في طلب شيءٍ يوماً فلم أرح عليهما حتى ناما، فحلبتُ لهما غبوقهما فوجدتهما نائمين، وكرهت أن أعقب قبلهما أهلاً أو مالاً، فلبثتُ والقدرح على يدي أنتظر استيقاظهما حتى برق الفجر، فاستيقظا فشربا غبوقهما، اللهم إن كنتُ فعلتُ ذلك ابتغاء وجهك، ففرج عنا ما نحن فيه من هذه الصخرة، فانفرجت شيئاً لا يستطيعون الخروج)) [روى البخاريّ ومسلم]. واتا : سى كهس له گه لانی پیش ئیوه رۆیشتن و بهرئ كهوتن ، تاكو شهویان به سهردا هات ، ئەشكه وتیکیان بینی ، چوون بۆ ناوی ، له ناکاو بهردیك له شاخه كه هاته خواری و بهردهمی ئەشكه وته كهی گرت ، ئەشكه وته كه بهرویان دا داخرا ، ههرسیکیان وتیان : هیچ شتیك پرزگارمان ناکات و نه جاتمان نادات بۆ لابردهنی ئەم بهرده ، ته نهها

به داوا کردن و توسل کردن نهییت بهو کردهوه چاکانهی کهوا کردووتانه ،
 یه کیکیان وتی : خوايه گیان من دایک و باوکیکی پیرو به سالآچووم هه بوون ،
 واتا کاتیک شیرم ده دۆشی له شه واندا ، نهم ده دا به کهس پیش ئه وان ، شه ویک
 له شه وه کان درهنگ که وتم له دۆشینی وشتره کان ، کاتیک که گه پرامه وه دایک
 و باوکم خه ویان لی که وتبوو ، شیره کهم به ده سته وه بوو ، خه به ریانم نه کرده وه ،
 نه شم دا به مال و منال و بهنده کهم ، شیره کهش هه ر له ده ستم دا بوو تا کو به یانی
 ، کاتیک خه به ریان بو وه شیره کهم پیناندا ، خواردیانه وه ، خوايه گیان ئه گه ر
 ئه م کاره م له بهر ره زامه ندی تو کردو وه به نیهت پاکي ، ئه وا له م به رده ی که وا
 هاتۆته پیش ئه شکه وته که مان نه جاتمان بده و رزگارمان بکه ، به رده که تو زیک
 له به رده می ئه شکه وته که لاچوو ، به لام نه یان ده توانی ده رباز بین و ده ربچن .

قال العلماء : " في الحديث فضيلة بر الوالدين ، وأنه من أعمال الصالحة

التي تفرج بها الكربات ، وتزال بها الظلمات " [شرح رياض الصالحين لابن

العثيمين : ۱/۷۸]. واتا : زانیان فه رمویانه : پیروزی باش بون و چاکه کردن

له گه ل دایک و باو کدا له و کرده وه چاکانه یه کهوا نارحه تی یه کانی دونیا لا

ده دات ، وه تاریکایه کانی قیامه تیش ناهیلیت و لای ده دات .

(دهیهم) زۆر تهسییحات کردنی خوای گهوره .

خوای گهوره ده فهرمویت : ﴿فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ (۱۴۳) لَلْبَثِّ

فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ [الصافات : ۱۴۳/۱۴۴] واتا : ئه گهر پیغه مبهه ر

یونس - علیه السلم - له ناو سکی نه ههنگه که تهسییحاتی خوای گهوره ی

نه کردایه ، ئهوا له ناو سکی ئه و نه ههنگه دا ده مایه وه تا رۆژی زیندوو بوونه وه ،

واته : ناو سکی نه ههنگه که ئه بوو به گۆره که ی ..

قال الشافعي رحمه الله : " لم أر أنفع للوباء من التسبيح "

[حلیة الأولیاء و طبقات الأصفیاء لأبی نعیم : ۹/۱۳۶] واتا : ئیمامی

شافعی ره حمه تی خوای لی بیت فهرمویه تی : نه م بینوه باشترو به سودتر - بۆ

لادانی ناره حه تی - باشترو له تهسییحات کردن .

(یازدهم) کردنی نوێژی به یانی به کۆمهڵ .

له جوندبی کوری عبدالله وه (رهزای خوای لیبت) فهرمویه تی :
 پیغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - فهرمویه تی : (**مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ ، فَلَا يَطْلُبَنَّكُمُ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ فَيُدْرِكُهُ فَيَكْبَهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ**)
 رواه مسلم . واتا : ههر که سیک نوێژی به یانی بکات ، ئەوا له ئەمان و
 پارێزراویه تی خوادا ده بیست ، بۆیه زیان و زه فه ر به هیچ شتی ک به مانه مه به ن
 که وا له ژیر پارێزراوی خوادان ، گهر وابکه ن به هۆی ئەمه وه ده که ونه ژیر سزای
 خواو ده تان خاته دۆزه خه وه .

وه له ریوایه تی کی تر دا ده فه رموی ت : (**من صلی الصبح في جماعة**) .

[مستخرج أبي عوانة و صحيح الترغيب و الترهيب] . واتا :

ههر که سیک نوێژی به یانی بکات به کۆمهڵ [ئەوا له ژیر پارێزراویه تی
 خوادا ده بیست] .

قال النووي رحمه الله : **" قيل الذمة هنا الضمان ، وقيل ال أمان "** واتا :

وتراوه که [الذمة] لیره به مانای ، ضه مان کردن و له خوگرتن دیت ، وه
 وتراویشه به مانای ، پارێزراو بون دیت . [شرح المسلم / ۵ / ۱۵۸] .

(دوازدهم) کردنی چوار رکات نوێژی چیشتهنگاو.

عن أبي درداء و أبي ذر رضي الله عنهما عن رسول الله صلى الله عليه وسلم : قال الله تبارك وتعالى : (قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا ابْنَ آدَمَ ، لَا تَعْجِزْ عَنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ أَكْفِكَ آخِرَهُ). [سنن الترمذي] واتا : پیغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - کهوا له [فهرمودهیه کی قودسیدا] ، که خوی پهرهردگار فهرمویه تی : ئه ی نهوه ی ئاده م ، دهسته وهستان مه به له کردنی چوار رکات له سه ره تای پوژدا ، چونکه تا کو تایی پوژه که که فالت ده که م و ده ت پاریزم .

قال الحافظ العراقي رحمه الله : أي : "يحتمل كفايته من الآفات ، أو من الذنوب" [قوت المتغذي على جامع الترمذي : ۲۰۲/۱] . واتا : رهنگه به مانای له خوگرتن و پاراستن بیت له هه موو ئافات و به لآیه ک ، یاخود له پاراستن له تاوان و خراپه .

وقال الطيبي رحمه الله : أي : "أكفيك شغلك و حوائجك ، و أدفع عنك ما تكرهه ، بعد الصلاتك إلى آخر النهار" [مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح : ۹۸۰/۳] ئیمامی طیبی له پاقه ی ئه م فهرمودهیه دا ده فهرمویت : کارو بارو مه ژغه له تیه کانت له خو ده گرم [واتا : کار ئاسانیت بۆ ده که م بۆ

راپه‌راندنیان [،وه ئه‌وه‌ی که‌وا پیت ناخۆشه‌و رقت لیه‌تی دوری ده‌خه‌مه‌وه لیت ، دوا‌ی کردنی نوێژه‌که‌ت تا کۆتایی رۆژ .

(سێزده‌م) گه‌رانه‌وه بۆ لای خوا به‌ دوعا و نزاو پارانه‌وه.

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴾ [غافر : ۶۰] . واتا : په‌روه‌ردگارتان فه‌رمویه‌تی: ته‌نها له من بپارینه‌وه من وه‌لامتان ده‌ده‌مه‌وه ، ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ خۆیان به‌ گه‌وره ده‌زانن له ئاستی من و لیم ناپارینه‌وه، به‌ دنیایی ئه‌وانه ده‌چنه‌ ناو ئاگری دۆزه‌خه‌وه به‌ زه‌لیلی و ریسوایی و سه‌رشۆری، [چونکه‌ هه‌رکه‌سیک له‌ خوا نه‌پاریته‌وه خوای گه‌وره لێی تو‌ره ده‌بیت، وه‌ باشت‌رین عیبادت پارانه‌وه‌یه له‌ خوای گه‌وره، وه‌ چه‌ندیک له‌ خوا بپاریته‌وه زیاتر لێی نزیك ده‌بیته‌وه‌و خۆشه‌ویست ده‌بیت].

عن عائشة رضي الله عنها قالت : قال رسول الله صل الله عليه وسلم : (لا يغني حذر من قدر ، وإن الدعاء ينفع مما نزل ومما لم ينزل ، وإن الدعاء ليلقى البلاء فيعتلجان إلى يوم القيامة) أخرجه الطبراني ۲/ ۸۰۰ (۳۳) ، وقال

الألباني في صحيح الجامع (۷۷۳۹) حسن . واتا : له عائشه ی دایکی ئیماندارانه وه رهزای خوی لی بیت فهرمویه تی : پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- فهرمویه تی : هیچ خۆپاریزی و پاراستنیک سودی نیه چونکه له خۆشی و ناخۆشی نوسراوه ته وه بۆت ، وه تکا کردن و پارانه وهش سودی ههیه بۆت له وهی دابه زیوه و پرویداوه ، وه له وهش کهوا دانه به زیوه و پروی نه داوه ، وه دو عاش له پۆزی دوا پیدا یه ک ده گرن له گه ل به لآو نارحه تی یه کان] چونکه دوعا و پارانه وه له به لآو نارحه تی دهت پاریزیت] .

وه له عوباده ی کوری صامته وه رهزای خوی لی بیت فهرمویه تی :

، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : (مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو بِدَعْوَةٍ لَيْسَ فِيهَا إِثْمٌ ، وَلَا قَطِيعَةٌ رَحِمٍ ، إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ بِهَا إِحْدَى ثَلَاثٍ : إِمَّا أَنْ تُعَجَّلَ لَهُ دَعْوَتُهُ ، وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَهَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ ، وَإِمَّا أَنْ يَصْرِفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا . قَالُوا : إِذَا نُكِّرَ . قَالَ : اللَّهُ أَكْثَرُ) . رواه أحمد في " المسند " (۲۱۳ / ۱۷) ، واتا : پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- فهرمویه تی : هیچ مسو لمانیک نیه که دوعا بکات به دوعا کردنیک کهوا ته م دوعا کردن و داوا کردنه ، تاوانی تیدا نه بیّت ، یا پچراندنی په یوه ندی [سیله ی ره حمی] تیدا نه بیّت ، نه وا ئیلا خوی گه وره به م داوا کردنه ی سی شتی پی ده دات : یان نه وهیه وه لآمی

داواکهی پیش دهخات و وهلامی ده داته وه ، یان ئه وهیه بۆ رۆژی دوایی بۆی
 هه ل ده گریت [واتا : له رۆژی دوایی پاداشتی ده داته وه] ، یا ئه وهیه که وا
 خراپه و ناره حه تی یه کی له سه ر لا ده دات ، به وینه ی دو عاو پارانه وه که ،
 هاوه له کان وتیان : که واته دو عا زۆر بکه یین ؟ پیغه مبه ریش -صلی الله علیه
 وسلم- فه رموی : خواش زیاترو زوتر وه لامتان ده داته وه .

وعن سلمان رضي الله عنه قال : قال رسول الله صل الله عليه وسلم : " لا
 یرد القضاء إلا الدعاء " [رواه الترمذي / ۳۹/۲۱] واتا : هیچ شتی که قه زاو قه ده ر
 ره ت ناکاته وه جگه له دو عا و پارانه وه نه بیت .

چواردهم) داواکردنی پارێزراو بوون و سهلامهت بوون له ههموو دهرد

به لآیه ک

خوای گهوره دهفهرمویت : ﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴾ [البقرة:

۲۸۶] واتا : خوای گهوره ئهرك ناخاته سهرشانی هیچ كهسیك تهنها به گویرهی توانای خوئی نهبی ، ههر كهسیك ههر كرده وهیهك بكات له چاكه ئهوه ئهجوو پاداشتی خوئی دهست دهكهوئی ، وه ههر تاوانیکیش بكات له خراپه بههه مان شیوه سزای خوئی وهرده گریت ، ئهی پهروهردگار ههر شتیك كه له بیرمان كرد یان بههله كردمان تۆ لیمان مهگروه سزیمان مهده له سهری ، ئهی پهروهردگار هیچ باری قورس و گران مهخه ره سهرشانمان ههروه كو چۆن خسته سهرشانی ئهو كهسانه ی پیش ئیمه له بهنی ئیسرائیل ، وه ئهی پهروهردگار ههر شتیك كه له تواناماندا نه بوو مهیخه ره سهرشانمان وه داوامان لی مهكه ، ئهی خوای گهوره له تاوانه كانمان ببوره ئهوهی له نیوان ئیمه و تۆدایه بهوهی بیسریته وه ، وه لیمان خو شبه و تاوانه كانمان بۆ داپۆشه ئهوهی له نیوان ئیمه و بهنده کانت دایه ئابرومان مه به ، وه پهحم و بهزهیت پیماندا بیته وه ، تۆ

سه رخهرو یارمه تیدهرو پشتیوان و گه وره و په رستراوی ئیمه ی ، وه خوایه سه رمان بخه به سه ر کافران و بیباوه راندا .

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : " مامن دعوة يدعو بها العبد أفضل من : اللهم إني أسألك المعافاة في الدنيا و الآخرة " [رواه الترمذي : ۳۸۵۱] و اتا : له ئه بو هو ره پیره وه خوا لئی رازی بیت فه رمویه تی پیغه مبه ری -خوا صلى الله عليه وسلم- فه رمویه تی : هیچ دو عاو پارانه وه یه ک نی یه که وا به نده بیکات به وینه ی با شتر له م دو عایه " اللهم إني أسألك المعافاة في الدنيا و الآخرة " [واتا : خوایه من داوای پاریزراو بون و سه لامهت بوونت لی ده که م له دونیاو دواروژدا]

(پازدهم) داوا کردنی عافییهت و دوربون له دهردو به لآ له دونیاو دواروژدا .

له رفاعة وه فه رمویه تی : رهزای خوای لی بیت چوه سه ر مینه ر ، دواتر گریاو فه رموی : قام رسول الله -صلى الله عليه وسلم- عام ال أول على المنبر ثم بكى ، فقال : " اسألوا الله العفو والعافية ، فإن أحدا لم يعط بعد بعد اليقين خيرا من العافية " رواه [الترمذي : ۳۵۵۸]. و اتا : پیغه مبه ر -صلى الله عليه وسلم- سالی یه که م [و اتا سالی یه که می کوچی] چوه سه ر مینه ر ، گریا فه رموی : داوای لیخو شبوون و دوربون له دهردو به لآ بکه ن له خوا ،

چونکه هیچ كهسیك نیه دواى یه قین [واتا: باوه پربونییكى ته واو به خواى گه و ره
[، باشترو چاكترى پى درابیت له دوربون له دهردو به لآو نارحه تی .

له عه باسى كورى عبدالمطلب وه رهزای خواى لى بیت ده فهرمویت :

(قلت : يا رسول الله؛ علمني شيئاً أسأله الله عز وجل، قال: سل الله العافية،

فمكثت أياماً ثم جئت فقلت: يا رسول الله علمني شيئاً أسأله الله، فقال لي: يا

عباس يا عم رسول الله: سل الله العافية في الدنيا) [رواه الترمذي ۳۵۱۴]. واتا :

وتم ئه ی پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- شتیكم فیربكه كهوا داوا

له خواى گه و ره بکه م ، فه رموی داواى دوربون و پاریزراو بون بکه له دهردو و

به لآو نارحه تی ، چهند رۆژیک دواى ئه مه چومه وه لای ، دوباره پیم وته وه ،

شتیكم فیربكه كهوا داوا له خواى گه و ره بکه م ، پى فه رمووم ، ئه ی عه باسى

مامه ی پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- داواى پاریزراو بون ، دوربوون

له نارحه تی بکه له خواى گه و ره له دنیاو دوارۆژدا .

عن أبي مالك الأشجعي رضي الله عنه ، أنه سمع النبي وأتاه رجل ، فقال

يا رسول الله : كيف أقول حين أسأل ربي ؟ قال : (قل : اللهم اغفر لي ،

وارحمني ، وعافني ، وارزقني ، - ويجمع أصابعه إلا الإبهام - فإن هؤلاء

تجمع لك دنياك و آخرتك) [رواه مسم : ۲۶۹۷] واتا : أبو مالكي ئه شجه عى

گوئی له پیغه مبهری خوا بووه -صلی الله علیه وسلم- کهوا پیاویک هات
 بۆلای وتی : ئەهی پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- چۆن و چی بلیم
 کاتیکی داوا له خوا ده کهم ؟ ئەویش فەرموی بلی : [اللهم اغفر لي ، وارحمني ،
 وعافني ، وارزقني] [واتا : خوايه لیم خوۆش بهو پرهمم پی بکه ، لهش ساغ و
 سه لامه تم بکه و رزق و رۆزیم بده، په نجه کانی کۆکرده وه جگه له په نجه ی
 شایه تومان نه بیت] چونکه ئەم چهند وشانه دنیاو دوا رۆژت بۆ کۆ ئە کاته وه
 [واتا : بهوتیان دنیاو دوا رۆژ به دهست دینیت]

(شازدهم) داوا کردنی لهش ساغی و سه لامهت بوون له به لآو نارحهتی له

به یانیان و ئیواراندا .

عن ابن عمر عنهما، قَالَ: لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْيَ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ مِنْ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي)). [رواه البخاري و أبو داود : ٥٠٧٣] و اتا : پیغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - ئەم چەند وشەیهی واز لی نەدەهینا کاتیکی بەیانی دەکرده وه ، کاتیکیش ئیواره دەهات ، دەی فەرموو : ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْيَ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ مِنْ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي))

(حه قدهم) داوا کردنی سه لامهتی و پاریزراو بوون له لاشه و ئەندامه کانی

لاشه دا .

عبدالرحمن بن ابي بكرة أنه قال لأبيه : (يا أبتِ، إِنِّي أَسْمَعُكَ تَدْعُو كُلَّ غَدَاةٍ: اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ؛ تُعِيدُهَا ثَلَاثًا حِينَ تُصْبِحُ، وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِي وَتَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، تُعِيدُهَا ثَلَاثًا حِينَ تُصْبِحُ، وَثَلَاثًا حِينَ تُمَسِي، فَتَدْعُو بِهِنَّ، فَأَحِبُّ أَنْ أَسْتَنَّ بِسُنَّتِهِ.) [صحيح أبي داود و البخاري في الأدب المفرد]. و اتا : له عبدالرحمن كورى باوكى به كروهه به باوكى وت : ئەى باوكه من ده بیستم لیته كه هه موو به یانیه ك ده لیته و ئەم دو عایه ده كه یته " اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ " سى جار ئەمه دوباره ده كه یته وه ، له كاتى به یانیان و ئیوارانىش سى جار ، وه ده شلیته " اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ " سى جار به یانیان ئەمه ده لیته وه سى جار ئیواران ، وه ده پارێتته وه پێیان . باوكیشى وتى به لى ئەى كوره كه م : گویم له پێغه مبهرى خوا بووه - صلى الله عليه وسلم - ئەم وشه و [دوعایانهى] ده كرد ، منیش ههز ده كه م كهوا ئەوه بكه م كهوا ئەوه كردویهتى .

(ههژدهم) په ناگرتن به خوای گهوره له نه مان و هه لگه پانه وهی نازو

نیعمه ته کان بۆ نارحه تی و ناخۆشی یه کان.

عن عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما كان من دعاء رسول الله صلى الله عليه وسلم: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ.** [صحيح مسلم] واتا : له عبدالله كورى عومه ره وه ره زای خوا له خۆی و باوكى بىت فهرمويه تی : یه كىك له دوعاكانى پیغه مبهرى خوا - صلى الله عليه وسلم - به بهرده وامى ئەم دوعايه **كردووہ "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ"**

واتا : خوايه په نات پى ده گرم له نه مان و له دهست دانى نازو نیعمه ته كانت ، وه هه لگه پانه وهی خۆشی یه کان و خۆشبهختى یه کان بۆ ناخۆشی و نارحه تی ، وه هاتنى له ناكاوى سزاو عه زابت ، وه هه موو توره بو نىكت .

(نۆزدهم) په ناگرتن به خوای گهوره له هه موو نه خۆشی یه كى نه خوازراو.

عن أنس رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقول **"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجَدَامِ وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ"** [رواه أبو داود : ۱۵۵۴] واتا : له ئەنسى كورى ماليكه وه ره زای خوای لى بىت ، دهى فهرموو

پێغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- دهی فهرموو " خوايه په نات پهی ده گرم له گهړی و شیتی و گولی وه له ههر نه خۆشی یه کی تری خراپ "

(بیست) په نا گرتن به خواي گهوره له ههر موصیبهت و نارحه تی یه کی

قورس و ناخۆش .

عن أبي هريرة رضي الله عنه، أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ ، وَدَرْكِ الشَّقَاءِ ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ). [رواه البخاری] واتا : په نابگرن له هه موو موصیبهت و نارحه تیه ک ، وه ههر شتی ک بتبات به رهو تیاچوون و له ناو چوون ، وه ههر قه ده ری ک که وا نارحه ت و ناخۆش بی ت ، وه له دلخۆش بوونی دوژمن به توش بوونم به به لآو نارحه تی .

ئبن به طال ده فه رموی ت رحمه الله : (جهد البلاء) كل ما أصاب المرء من

شدة مشقة ، وما لا طاقة له بحمله ولا يقدر على دفعه . واتا : [جهد البلاء]

ههر نارحه تی و ناخۆشیه ک که وا دی ت به سه ر هه رکه سی کدا ، که توانا و ئارامگرتنی نه بی ت له سه ری ، وه توانای لادانی شی نه بی ت .

(بیست و یه ک) چی دهوتریت کاتیک دهچیت بۆ شوینیت ؟

له خهولهی کچی هه کیمه وه رهزای خوای لی بیت ، فهرموی : گویم له پیغه مبهری خوابوو -صلی الله علیه وسلم- دهی فهرموو : **(من نزل منزلاً ثم قال: أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق، لم يضره شيء حتى يرتحل من منزله ذلك) رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَا تَا :** ههر که سیک چوو بۆ شوینیک دواتر وتی "أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق" [واتا : په نا ده گرم به ناوو صیفاته کانی خوای گه وره له خراپهی هه موو دروست کراوه کان] ئەوا هیچ شتیک زیانی پیناگه نیته ، تا کو ده گه ریته وه بۆ ماله وه .

(بیست و دوو) کردنی نزاو پارانه وهی پیغه مبهری یونس (علیه السلام) .

خوای گه وره ده فهرمویت ﴿ **وَإِذَا النُّونُ إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾ ﴿٨٧﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾**]
 الأنبياء : [٨٧-٨٨] وَا تَا : پیغه مبهری یونس - علیه السلام - له قه ومه که ی توره بوو ، کاتیک که له قه ومه که ی تووره بوو به جیی هیشتن ، وه هه ره شه ی لی کردن پاش سی رۆژی تر خوای گه وره سزاتان ده دات ، ئەوانیش دواتر دلنیا بوون راست ده کات دهرچوون بۆ بیابان و ئیمانیا هینا وه خوا پارانه وه خوایش

سزای نه دان ، یونس -علیه السلام - گومانی وابوو که سزای نادهین، یان له ناو سکی نههنگه که جیگای تهسک ناکهین ، دواى ئەوهی که سواری که شتییهک بوو ترسان له وهی نقوم بیت، سی جار تیرو پشکیان کرد یه کیکیان زیاد بوو فرپی بدهنه ناو ده ریاوه ههر سی جار که یونس - علیه السلام - ده رچوو، بۆیه خوی هه لدايه ناو ده ریاکه وهو نههنگیک قوتی دا ئەمیش له ناو تاریکی ده ریاو تاریکی شهوو تاریکی سکی نههنگه که دا له خوای گه وره پارایه وه دهی وت :

[لا إله إلا أنت سبحانک إنى كنت من الظالمین] واتا : پهروه ردگار هیچ په رستراویک به حهق نیه شایه نی په رستن بی جگه له زاتی پیروزی تۆ تاك و ته نهاو بی شه ریکی، پاك و مونه ززه هی بۆ تۆ به راستی من له سته مکاران بوم و سته مم کرد کاتیک که قه ومه که ی خۆمم به جی هیشت لیم خوشبیه ، وه لاممان دایه وهو لپی خوشبووین [به هوی کردنی ئەم دو عایه وه] وه له و تهنگی و غه م و خه فه ته پرزگارمان کرد له ناو سکی نههنگه که ، وه به م شیوازهش باوه رداران پرزگار ده کهین ئە گهر بۆ لای ئیمه بگه رینه وهو روو له ئیمه بکه ن.

پیغه مبه ری خوا -صلی الله علیه وسلم- فه مویه تی : **دعوة ذي النون إذ**

دعا بها وهو في بطن الحوت «لا إله إلا أنت سبحانک إنى كنت من الظالمین»

لم يدع بها رجل مسلم في شيء قط إلا استجاب الله له» [الترمذي]. واتا :

دوعاو پارانهوهی پیغه مبه ر یونس -علیه السلام- کاتیک کهوا له سکی نه ههنگه که دا بوو دوعای کردو پارایه وه : " لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين " [واتا : هیچ خوایه ک نیه شایسه ته ی په رستن بیت به حه ق جگه له تۆ نه بیت ، پاک و بیگه ردی و بی که م و کورتی بۆ تۆ من له سته م کاران بووم]

هیچ که سیکی موسلمان نی یه پاریته وه به م دوعایه بۆ هه ر شتیکی ئیلا خوای گه وره ولامی ده داته وه .

(بیست و سی) خویندنی [آیه الكرسي]

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن الشيطان قال له : (إذا أويت إلى فراشك، فاقراً آية الكرسي: {الله لا إله إلا هو الحي القيوم}. حتى تختم الآية، فإنك لن يزال عليك من الله حافظ، ولا يقربك شيطان حتى تصبح، فقال له النبي صلى الله عليه وسلم أما إنه قد صدقك وهو كذوب) [رواه البخاري] . له ئه بو هوره پره وه ره زای خوای لیبت ، شه یطان پی وتوه : ئه گه ر چووته سه ر جیگا]

آیه الكرسي بخوینه [{الله لا إله إلا هو الحي القيوم} . تا ئایه ته که هه موی ده خوینیت ، چونکه به به رده وامی خوای گه وره ده ت پاریزیت ، به هوی خویندنی ، وه شه یطانیس لیت نزیک نابیتته وه تا کو به یانی .

پیغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - پئی فهرموو ئەم درۆزنه راستی به تۆ وتوه.

ت ۶ بینی : [ئەم باسه چیرۆکیکی درێژه کهوا شهیطان هاتوه بۆ بردنی خواردن کاتیک ئەبو هورپه پره پاسهوانی خواردنه که بوو چهند جاریک گرتویه تی تا کۆتا جار گرتویه تی ، به رینه داوه ، شهیطانیش وتویه تی بهرم بده شتیکت فیر ده کهم ئەوه بوو [آیه الكرسي] فیر کرد.

(بیست و چوار) خویندنی دوو ئایه تی کۆتایی سورته تی - البقره -

له ئین مه سعوده وه رهزای خوی لیبیت له پیغه مبهری خواوه ﷺ فهرمویه تی: " **مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفْتَاهُ مَتَّفِقٌ عَلَيْهِ** [متفق علیه] واتا : هه رکه سیک دوو ئایه تی کۆتایی سورته تی - البقره - بخوینت ئەوا دهت پاریزیت له هه موو خراپه یه ک .

قال النووي رحمه الله : "معناه : كفتاه من قيام الليل ، وقيل من الشيطان

، وقيل من الآفات ، ويحتمل من الجميع " [شرح صحيح مسلم : ۶/۹۱]

ئیمامی نهوهوی (پهحمهتی خوی لیبیت) فهرمویهتی: لهبری شهونویژه
 بوی، وه وتراوه: پاریزراو دهیبیت له شهیطان، وه وتراوه لهههموو ئافات و
 نارحهتیهک پاریزراو دهیبیت، دهشکریت ههمو ماناکان بگهیهنیت .

(بیست و پینج) خویندنی سورتهتی [الإخلاص] و [الفلق] و [الناس] .

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: خَرَجْنَا فِي لَيْلَةٍ مَطِيرَةٍ وَظُلْمَةٍ
 شَدِيدَةٍ نَطَلَبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي لَنَا، قَالَ: فَأَدْرَكْتُهُ، فَقَالَ:
 ((قُلْ))، فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، ثُمَّ قَالَ: ((قُلْ))، فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، قَالَ: ((قُلْ))، فَقُلْتُ:
 مَا أَقُولُ؟ قَالَ: ((قُلْ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَالْمَعُودَتَيْنِ حِينَ تُمَسِّي وَتُصْبِحُ - ثَلَاثَ
 مَرَّاتٍ - تَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ)). [سنن الترمذي ٣٥٧٥] واتا: له عبدالله ی
 کوری خوبهیبهوه فهرمویهتی: له شهویکی زور تاریکی باراناویدا چوینه دهر،
 بهدوای پیغهمبهردا دهگهراین -صلی الله علیه وسلم- بو ئهوهی نوپژمان بو
 بکات بییت به ئیمام، [عبدالله وتی دوزیمهوه] ئهویش پیی وتم بلی، منیش
 هیچم نهوت، دوباره وتی بلی، منیش هیچم نهوت، دواتر وتی بلی، منیش
 وتم چ بلیم؟ وتی بلی [قل هو الله أحد] و [المعوذتین] واتا سورتهتی: [
 الفلق و الناس]، کاتی ئیواران وه کاتیک بهیانان دهکهیتهوه سی جار، ئهوه
 بهسته بو ئهوهی لهههموو به لآو نارحهتیهک بت پاریزیت .

(بیست و شەش) په ناگرتن و په نادانی مندالان ، بهردهوام بوون له سهه

په ناگرتیان .

خوای گه و ره له سهه زمانی دایکی مه ریه م کاتیک مه ریه م له دایک بو ،

فه رموی :

﴿ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ

الدَّكْرُ كَالْأُنْثَىٰ ۖ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِي

﴿ [آل عمران : ٣٦].

واتا : کاتیک که منداله که ی بوو بینی منداله که ی کچه وتی : ئە ی

په روهردگار ئە مه کچه ، خه فه تی لی خوارد ، که ئە مه یان فه رموده ی خوای

گه وریه که خوای گه و ره خۆی باشت ده زانی چی بووه واته : بۆ به گه و ره زانی

مه ریه مه که مه ریه م کچیکی یه کجار گه وریه ، دایکی مه ریه م وتی : ئە ی

په روهردگار کور و ه کو کچ نیه واته : کچ ناتوانی خزمه تی مزگه وت بکات ، وه

من په نای خۆی و نه وه کانی شی ده گرم به تۆ له شهیتانی نه فرین لیکراوو په جم

کراو ، خوایه خۆی و نه وه کانی پیاریزه ، خوای گه و ره دوعاکه ی قبول کرد.

ئه نجام دوا ی ئە مه بریتی بوو له مه خوای گه و ره فه رموی : ﴿ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا

بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا .. ﴿ [آل عمران : ٣٧]

واتا: زه که ریا - علیه السلام - سه ره پرشتی مه ریه م ده کات ، خوای گه وره نه زره که ی لی قبول کرد ، وه به جوانی په روه رده ی کرد وه زه که ریاش - علیه السلام - مه ریه می گرتنه ته ستوی خوی و سه ره پرشتی کرد که میردی خوشکه که ی بوو

(بیست و ههوت) یادی خوا کردن و پشت بهستن به خوای گه وره

له کاتی چونه دهر له مال .

له نه نه سی کوری مالکه وه ره زای خوای لیبت ، پیغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - فه رمویه تی : (إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ: يُقَالُ حِينَئِذٍ: هُدَيْتَ، وَكُفَيْتَ، وَوُقِيْتَ، فَتَنَحَّى لَهُ الشَّيَاطِينُ، فَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانٌ آخَرُ: كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ هَدَيْتَ وَوُقِيْتَ؟) [رواه أبو داود في سننه، وصححهما الألباني]. واتا: پیغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - ته گهر له مال دهر چوبا ده ی فه رموو : "بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ" واتا : به ناوی خوا پشتم بهست به خوا ، وه هیچ ههول و ده سه لاتیکی نیه له گۆرانکاری یه کان ، جگه به دهستی ته و نه بیت ، پیی دهوتریت ، هیدایهت درایت ، وه کیفایهت کرایت و پاریزراو بویت ، لهم کاته دا شهیطانه کان دور ده که ونه وه لیی ، شهیطانیکی

بهوانی تر ده لیت ، چی ده کهیت به کهسیک یا چۆن ده توانی زیانی لی بدهیت کهوا ، هیدایهت و رینمونی کراوه بۆ کردنی چاکه و دورکه و تنه وه له خراپه ، کیفایهت و پاریزراو بووه ،

(بیست و ههشت) خۆپاراستن به و زیکرو ویردهی کهوا ده تپاریزیت له

به لآو نارحه تی له ناکاو .

له ئه بانى كورپى عوتمان ، له عوتمانى كورپى عه فانه وه ره زای خواى لیبیت ، ده فهرمویت گویم له پینغه مبه رى خوا بوو - صلى الله عليه وسلم - ده ی فهرمو :

(مَنْ قَالَ : بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُصْبِحَ ، وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَمْ تُصِبْهُ فَجَاءَةٌ بَلَاءٍ حَتَّى يُمَسِيَ) وَقَالَ : فَأَصَابَ أَبَانَ بْنَ عُمَانَ الْفَالِجُ ، فَجَعَلَ الرَّجُلُ الَّذِي سَمِعَ مِنْهُ الْحَدِيثَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ ، فَقَالَ لَهُ : مَا لَكَ تَنْظُرُ إِلَيَّ ؟! فَوَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ عَلَى عُمَانَ وَلَا كَذَبَ عُمَانُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَلَكِنَّ الْيَوْمَ الَّذِي أَصَابَنِي فِيهِ مَا أَصَابَنِي غَضِبْتُ فَنَسِيتُ أَنْ أَقُولَهَا . [رواه أبو داود (٥٠٨٨) ، ورواه الترمذي في سننه (رقم/٣٣٨٨)]

واتا : ههر کهسیک بلیت "بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا

فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ " ئیواران سی جار ئەمه بلیت ، ئەوا هیچ شتیکی له ناکاوو به لایه کی کت و پر توشی نابیت ، وه هه رکه سیک به یانیان سی جار ئەمه بلیت ، ئەوا به لآو موصیبه تی له ناکاوو کت و پر توشی نابیت تا کو به یانی دیت . فه رموی : ئەبانی کوری عوتمان توشی ئیفلیجی بوو ، ئەو که سه ی که وا فه رمووده که ی گوئیست بوو له ئەبان ، سه یری ده کرد [واتا سه یر کردنیکی سه رسورمان ، به جوړیک چۆن ده بیت توشی ئیفلیجی بووه ، له کاتیک دا ئەم فه رموده یه ده گپریته وه] ، ئەبان پپی وت بۆچی سه یرم ده که ن؟! والله درۆم نه کردوه به ناوی عوتمان ه وه ، ئەویش درۆی نه کردوه به ناوی پیغه مبه ره وه -صلی الله علیه وسم- ، به لام ئەمپرو که وا توشی شه له لی بووم ، توپه بووم ، ئەمه ش وای کرد بیرم بچیتته وه که وا ، ئەم زیکره بخوینم . قال ابن الأثیر : الفالج : " داء معروف یرخي بعض البدن " [النهاية في غريب الحديث : ٤٦٩/٣] ابن ئثیر ئەلیت : ئیفلیجی و شه له لی نه خو شیه کی زانراوه ، که وا به شیکی لاشه له کار ده خات .

(بیست و نۆ) دوعا کردن و پارانهوه له کاتی بینینی کهسیک کهوا توشی

تاقی کردنهوهیهک بووه .

له ئەبو ھورپرەو ھەر زای خوای لی بیت ، فەرمویەتی : پیغەمبەری خوا -
 صلی اللہ علیہ وسلم- فەرمویەتی : (من رأی مبتلی فقال: الحمد لله الذي
 عافني مما ابتلاك به وفضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً، لم يصبه ذلك
 البلاء). [رواه الترمذي وحسنه، وصححه الألباني]. واتا : ھەرکەسیک
 کهسیکی بینی کهوا تاقی کراوہتەوہ [واتا توشی به لآو موصییهتیک بووہ] ،
 بلیت " الحمد لله الذي عافني مما ابتلاك به وفضلني على كثير ممن خلق
 تفضيلاً"

واتا : سوپاس بو ئەو خوایەیی کهوا ، منی ساغ و سەلامەت کردوہ ،
 لەوہی ئەم کەسە توشی ئەم بە لآو نارحەتی یە بووہ ، وە فەزڵ و منەتی پرشتووہ
 بەسەرمن دا ، زۆر زیاتر لە دروست کراوہکانی تر پرشتویەتی بەسەر مندا.

ئەوا ئەم بە لآو نارحەتی یەیی کهوا توشی کهسیک بووہ توشی ، تو نابیت

[بەھۆی خویندنی ئەم زیکرەوہ]

(سی) نزاکردن و پارانەوه به دوعاکانی لادەری نارحەتی .

عن أسماء بنت عمیس رضي الله عنه قالت : قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم : "ألا أعلمك كلمات تقولينهن عند الكرب - أو في الكرب- ؟ الله الله ربي لا أشرك به شيئاً" [رواه أبو داود: ١٥٢٥] واتا : له ئەسمای كچی عومەیسەو ڕەزای خوای لیبیت فەرمویەتی : پیغەمبەری خوا -صلى الله عليه وسلم- پێی وتم ئایا چەند وشەیهکت فێر نەكەم كەوا بیانلیت لەكاتی تەنگانەو نارحەتی ؟ [بلی] "الله الله ربي لا أشرك به شيئاً" - خوايه تو خوی منیت ، هیچ شەریک و هاوبەشیکت بۆ بریار نادم .

وه له عبدالله كورپی مسعودهوه ڕەزای خوای لیبیت ، فەرمویەتی : پیغەمبەری خوا -صلى الله عليه وسلم- فەرمویەتی : (ما أصاب عبدا هم ولا حزن فقال : اللهم إني عبدك وابن عبدك وابن أمتك ناصيتي بيدك ماض في حكمك عدل في قضاؤك ، أسألك بكل اسم هو لك سميت به نفسك أو أنزلته في كتابك أو علمته أحدا من خلقك أو استأثرت به في علم الغيب عندك أن تجعل القرآن ربيع قلبي و نور صدري و جلاء حزني و ذهاب همي ، إلا أذهب الله همه و حزنه و أبدله مكانه فرج) قال : فقيل : يا رسول الله ، ألا نتعلمها ؟ فقال : "بلى ينبغي لمن سمعها أن يتعلمها" [رواه أحمد: ٣٧١٢]. واتا : پیغەمبەری

خوآ -صلی اللہ علیہ وسلم- فرمویہ تی : هیچ کہسیک نی یه توشی خهفہت و نارحہ تی و دلتهنگ یه ک بیټ دواتر بلټ : "اللهم إني عبدك وابن عبدك وابن أمتك ناصيتي بيدك ماض في حكمك عدل في قضاؤك ، أسألك بكل اسم هو لك سميت به نفسك أو أنزلته في كتابك أو علمته أحدا من خلقك أو استأثرت به في علم الغيب عندك أن تجعل القرآن ربيع قلبي و نور صدري وجلاء حزني وذهاب همي " ئەوا ئیلا خوای گهوره خهفہت و نارحہ تی یه که ی لا دەدات ، وه له جیگه ی ئەمه دلخوشی و رزگار بوون دهخاته جیگه یان ، ئین مهسعود فرموی : و ترا ئایا فیری بین ؟ ئەویش وتی : به لئ پیویسته له سهه رههه کهسیک کهوا ده ی بیستیت فیری بیټ .

(سی و یه ک) خواردنی خورمای عه جووه دهت پاریزیت له نه خووشی

یه کان .

عن سعد بن أبي وقاص رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (من أكل سبع تمرات عجوة ما بين لابتي المدينة حين يصبح ، لم يضره يومه ذلك شيء حتى يمسي) ،

قال فليح : وأظنه قد قال : " وإن أكلها حين يمسي لم يضره شيء حتى يصبح " واتا : له سه عدی کوری ئه بی وه قاصه وه رهزای خوای لیبت فهرمویه تی : پیغه مبهری خوا - صلی الله علیه وسلم - فهرمویه تی : هه رکه سیک چهوت ده نک خورمای عه جووه ی [له نیوان ئه م لاو ئه ولای مه دینه واتا ناو مه دینه] بخوات کاتیک به یانی ده کاته وه ، ئه وا ئه م رۆژه هیچ شتیک زهره رو زیانی پیناگه یه نیت تا کو ئیواره ده کاته وه .

فوله یح ده فهرمویت : وا هه ست ده که م که وا وتیشی هه ر که س له ئیوارانیش بیخوات ، تا کو به یانی ده کاته وه هیچ شتیک زیانی پیناگه یه نیت .

تیبینی /

بێگومان دهست خستن و به دهست هینانی خورمای عه جوو قورسه ،
 به تایبه تیش بۆ كه سانیک كهوا زۆر دورن له شاری مه دینه كه ئهم جووره
 خورمایه ش ته نها له وئ هه یه ، جا بۆیه هه ندیک له زانایان و تو یانه گهر عه جوو
 نه بوو ههر خورمایه کی تر بیته ئومید وایه كهوا فهرموده كان شمولى بکهن ،
 چونکه له ریوایه تیکی تر دا هاتوه كه خواردنی له سیحرو ژهر پارێزراوت
 ده کات . والله أعلم [وه رگیڕ]

(سی و دوو) خۆپاراستنه وه به خوړه وشت و ئادابه کانی پڙمین ، بۆ خو

پاراستن له بلاو بونه وهی ئهم په تایه .

عن أبي هريرة - رضي الله تعالى عنه - أن النبي - صلى الله عليه وسلم
 - كان إذا عطس غطى وجهه بيده أو ثوبه على فيه ، وخفض أو غط بها صوته
 (رواه أبو داود ٥٠٢٩]

واتا له ئه بو هوړه پیره وه رهزای خوای لیبیت فهرمویه تی : پیغه مبهری خوا -
 صلى الله عليه وسلم- کاتیک ده پڙمی ، دم و لوتی دا ده پۆشی به دهستی یا
 به پۆشاکه که ی ، وه ده نگیشی نزم ده کرده وه له کاتی پڙمیندا . وفي رواية : "
 كان كان إذا عطس غطى وجهه بيده أو ثوبه" واتا : گهر بپڙمیبایه دهستی یا
 پۆشاکى ده خسته سهر ده می .

(سى و سى) خۆپارازاندنهوه به خو رهوشت و ئادابه كانى خواردنهوه ، بۆ

خۆ پاراستن و بلاو بونهوهى ئەم پهتايه .

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : " نهى النبي صلى الله عليه وسلم أن

يشرب من في السقاء " [رواه البخاري : ٥٦٢٨] واتا : له ئەبو هورمهيرهوه

رهزای خوای لیبیت فهرمویهتى : پیغهمبهرى خوا -صلى الله عليه وسلم-

قهدهغهى کردووه کهوا ئاو بخوریتتهوه لهناو [السقاء : واتا دیمکه یا کونه یا

گۆزه] ههرشتیک ئاوى تیا ههلبگیردريت .

وعن عائشة رضي الله عنها " أن النبي صلى الله عليه وسلم أن يشرب من

في السقاء لأن ذلك يئتنه " [رواه حاكم في المستدرک : ٧٢١١] واتا :

پیغهمبهرى خوا -صلى الله عليه وسلم- قهدهغهى کردووه کهوا ئاو بخوریتتهوه

لهناو [السقاء : واتا دیمکه یا کونه یا گۆزه] ههرشتیک ئاوى تیا ههلبگیردريت

، چونکه بۆن دهکات و تیک دهچیت . [بۆیه بۆن دهکات چونکه لهکاتى

خواردنهوهوه دم پیوهنانى ههناسه و شتى ناو دم دهچیتتهوه ناو ئەوشتهى کهوا

ئاوى تیدا ههلبگیراوه]

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إذا شرب أحدكم ، فلا يتنفس في الإناء ، فإذا أراد أن يعود ، فليتح في الإناء ، ثم ليعد إذا كان يريد " [رواه ابن ماجه : ۳۴۲۷]. واتا : پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- فهرمویه تی : گهر که سیک له ئیوه ئاوی خوارده وه ، با هه ناسهی نه خاته ناو پهرداغه که ی [إناء : بریتی یه له هه رشتیک که وا خواردن و خواردنه وه ی پی بخوریت] ، وه گهر ویستی دوباره ئاو بخواته وه ئه وا با ده فرو پهرداغه که ی پاک بکاته وه ، له پاشان دووباره ی بکاته وه گهر ویستی لی بوو.

(سی و چوار) به پاک راگرتی لاشه و شورنی دهسته کان .

خوای گه وره ده فهرمویت : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ۚ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا ۚ ﴾ [المائدة : ۶] واتا : ئهی باوه رداران که هه ستان بۆ نویتز کردن ئه وه پیش نویتز کردن ده ست نویتز بشۆن ، پروو خسارتان بشۆن که ئاو له دم و هردان و ئاو له لووت و هردانیش ده گریتته وه ، وه دهسته کانیشتان له گه ل ئانیشکتان بشۆن ، وه هه ردوو پیتان له گه ل پارنه ی

پیکانتان ئەو دوو ئیسقانه رەقە لە گەڵ ئەو هیشدا بیان شۆن ،وہ ئە گەر هاتوو (جەناہت) تان لە سەر بوو لە شگران بوون ئەوا غوسل دەرکەن .

وہ خوای گەورە دە فەرمویت : ﴿ **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ**

﴿ [البقرة: ۲۲۲] واتا : بە پراستی خوای گەورە ئەو کەسانە ی خوش دەویت کە تەوبە کارن و لە تاوان دە گەڕێنەوہ ، وہ ئەو کەسانە شی خوش دەویت کە خۆیان پاک دە کەنەوہ لە تاوان، یان غوسل دەر دە کەن.

عن عبدالله ابن عمر رضي الله عنهما: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

قال : (طهروا هذه الأجساد، طهركم الله؛ فإنه ليس عبد يبيت طاهراً، إلا بات معه ملك في شعاره، لا ينقلب ساعة من الليل، إلا قال: اللهم اغفر لعبدك؛ فإنه بات طاهراً) رواه الطبراني في المعجم الكبير : [۱۳۶۲۰] واتا : ئەم لاشەتان پاک پراگرن ، خوا پاک پراتان دە گریت، چونکە هیچ کەسێک نی یە کەوا بە دەست نوێژەوہ بخەویت ، ئیلا مە لائیکە یە ک لەم شەوہدا لە گەلی دە بییت و پاسەوانی دە کات ، هیچ کاتیک نی یە کەوا پروات لەم شەوہدا ئیلا ئەم فریشتە یە دوعا دە کات و دە لیت خوا یە لەم بە ندە یە ت خوش ببە ، چونکە بە پاک و خاوینی و دەست نوێژەوہ خەوتوہ .

عائشة أن رسول الله صلى الله عليه وسلم "كان إذا أراد أن ينام وهو جنب توضأ ، وإذا أراد أن يأكل غسل يديه" [رواه النسائي : ٢٥٦] واتا : له عائشه وه رهزای خوای لیبیت ، پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- گهر بیوستبا بخهویت که له شی گران بووبا ، دهست نوژی دهشورد ، وه گهر بیویستبا شتیکی بخوات دهسته کانی دهشورد .

عن أبي هريرة رضي الله عنه: ((إذا استيقظ أحدكم من نومه فلا يغمس يده في الإناء حتى يغسلها ثلاثاً، فإنه لا يدري أين باتت يده))؛ [متفق عليه]

واتا : له ئەبو هورپهروه رهزای خوای لیبیت : پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم- فهرمویه تی : ئە گهر یه کیکی له ئیوه له خه وههستاو خه بهری بوه وه ، ئەوا بادهست نه خاته ناو ده فرو پهرداغه وه ، چونکه ئەو نازانیت دهستی بهر چ که وتوه کاتیکی خه وتوه .

(سی و پینج) پاریزگاری کردن لهو شتانهی کهوا له سروشتی مروّفن و

له سوننه تی ئاینن ، ده تپاریزیت له نه خوشی یه کان .

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ:

قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسَّوَاكُ، وَاسْتِنشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ

الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، قَالَ: "مَصْعَبٌ وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ

تَكُونَ الْمَضْمُضَةُ" ، وَقَالَ وَكَيْعٌ: انْتِقَاصُ الْمَاءِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَاثَا: لَهُ عَائِشَةُ وَهُوَ

رهزای خوای لیبت فهرمویه تی : پیغه مبهری خوا -صلی الله علیه وسلم-

فهرمویه تی : ده شت له سروشتی مروّفه و له سوننه تی ئاینه : کورت کردنه وهی

سمیل ، هیشتنه وهی ریش ، سیواک کردن ، ئاو له لوت و هردان و فریدانه وهی ،

کورت کردنی نینۆکه کان ، شۆردنی جومگه کانی دهست و قاچ ، پراکیشان و

هه لکیشانی موی بن بآل ، تاشینی بهرو موی عه ورهت ، خۆپاک کردنه وه دوا

سه ر ئاو کردن ، [وتراویشه به کارهینانی ئاو له کاتی میزکردن] ، موصعب

ده فهرمویت : ده یه مم بیر چوه مه گهر ئاو له ده م و هردان بیت . وه کیع

ده فهرمویت : خۆپاک کردنه وه دوا ی سه ر ئاو کردن .

قال ابن الأثير : البراجم هي العقد التي في ظهور الأصابع ، يجتمع فيها
الوسخ . [النهاية في غريب الحديث : ۱/۱۱۳] واتا : البراجم : بریتی یه لهو
درزو بۆشایانهی کهوا له سهر په نجه کانن ، پیسی تیدا کۆ ده بیته وه .

(سی و شهش) داپۆشینی ده فرو پهرداغ و قاپ .

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ:
(غَطُّوا الْإِنَاءَ، وَأَوْكُوا السَّقَاءَ، فَإِنَّ فِي السَّنَةِ لَيْلَةً يَنْزِلُ فِيهَا وَبَاءٌ، لَا يَمُرُّ بِإِنَاءٍ
لَيْسَ عَلَيْهِ غِطَاءٌ، أَوْ سِقَاءٍ لَيْسَ عَلَيْهِ وَكَاءٌ، إِلَّا نَزَلَ فِيهِ مِنْ ذَلِكَ الْوَبَاءِ) [رواه
مسلم (۲۰۱۴)] واتا : له جابری کوری عبدالله رهزای خوای لیبیت فه رمویه تی
: گویم له پیغه مبهری خوا بووه -صلی الله علیه وسلم- دهی فه رموو :
ده فره کانتان داپۆشن ، وه کونده و دیزه کانتان دابخهن ، چونکه له سالی کدا
شهویک ههیه به لآو موصیبهت و نه خۆشی بلاو ده بیته وه ، هیچ ده فریک نی یه
، که دانه پۆشرا بیت ، یاخود دیزه و کوندهیه ک نیه دانه خرابیت ئیلا ئەم به لآو
نه خۆشی یه دا ده به زیته سه ری .

وه ههر له جابره وه رهزای خوای لیبیت ده فره رمویت : پیغه مبهری خوا -
صلی الله علیه وسلم- فه رمویه تی : (إِذَا كَانَ جُنْحُ اللَّيْلِ أَوْ أَمْسَيْتُمْ فَكُفُّوا
صِبْيَانَكُمْ ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ ، فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ اللَّيْلِ فَخَلُّوهُمْ ،

وَأَغْلِقُوا الْأَبْوَابَ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا مُغْلَقًا ، وَأَوْكُوا قَرَبَكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ ، وَخَمِّرُوا آيَاتِكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ وَلَوْ أَنْ تَعْرَضُوا عَلَيْهَا شَيْئًا ، وَأَطْفِئُوا مَصَابِيحَكُمْ) رواه البخاري (۳۲۸۰) ومسلم (۲۰۱۲)

واتا : كاتیک خۆر ئاوا بوو یا ئیواره هات ، مندالە کانتان بهیلنه وه له مال ، چونکه شهیطانه کان له م کاته دا بلاو ده بنه وه ، ئە گەر سه عاتیک له شه و رۆیشت ، ریگری مه کهن لییان ، ده رگا کان دابخه ن ناوی خوا ی لی بین و بسم الله بکه ن ، چونکه شهیطانه کان ده رگای داخرا و ناکه نه وه ، وه ده می دیزه و گۆزه کانتان دابخه ن ، ناوی خوا ی لی بین و بسم الله بکه ن ، وه ده فرو قاپه کانتان داپۆشن ، ناوی خوا ی لی بهین و بسم الله بکه ن ، ئە گەر به دانانی شتیکیش بیت له سه ری دایان پۆشن ، وه چرا کانتان بکوژینه وه .

(سی و چهوت) کردنی چاکه ، به لآو نارحه تی لا ده دات و ده ت

پاریزیت لی .

له ئە نه سی کو ری مالکه وه په زای خوا ی لی بیت فه رمویه تی : پیغه مبه ری خوا - صلی الله علیه وسلم - فه رمویه تی (صنائع المعروف تقي مصارع السوء، والصدقة خفيا تطفى غضب الرب، وصلة الرحم زيادة في العمر، وكل معروف صدقة، وأهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في الآخرة) [رواه حاکم في

المستدرک : ۴۲۹] واتا : کردنی چاکه ده تپاریزیت له نارحه تی و خراپه و به لآ ،
 وه به خشین به نهینی له تورهی خوا ده تپاریزیت و نای هیلیت ، وه به جیهینانی
 سیله ی رهم ته مهنت زیاد ده کات [واتا : به رکهت ده خاته ناو ته مهنت] ،
 هه موو چاکه کاری یه ک خیر و پاداشته ، ئەوانه ی چاکه کارن له دونیادا ، هه ر
 ئەوان ئەهلی چاکه و پاداشتن له دواړوژدا .

(سی و ههشت) صه ده قه و خیر کردن ھۆکاری لادان و نه هیشتنی به لآو

نارحه تین .

قال النبي صلى الله عليه وسلم : (والصدقة خفيا تطفى غضب الرب)

[رواه الطبراني في الأوسط : ۶۰۸۶] واتا : پیغه مبهری خوا - صلى الله عليه

وسلم - فه رمويه تی : خیر کردن به نهینی ، تورهی خوا ناهیلیت .

وقال صلى الله عليه وسلم : (داوو مرضاکم بالصدقة) [رواه البيهقي في

سنن الكبرى : ۶۵۹۳] واتا : شیفای نه خۆشه کانتان بدهن به خیرکرن و

صه ده قه کردن .

ئبن القیم - ده فهرمویت رحمه الله: وفي الصدقة فوائد: تقي مصارع

السوء،

تدفع البلاء، تطفئ الخطيئة، تحفظ المال، تجلب الرزق، تفرح القلب،

توجب الثقة بالله وحسن الظن به، ترغم الشيطان، تزكي النفس وتنميها، تحبب

العبد إلى الله وإلى خلقه، تستر له كل عيب، تزيد في العمر، تستجلب أدعية

الناس، تدفع عن صاحبها عذاب القبر، تكون عليه ظلاً يوم القيامة، تشفع له عند

الله، تهون عليه شدائد الدنيا والآخرة. [عدة الصابرين / ۳۰۴]. واتا : صهدهقهو

خیرکردن سودو پاداشتی زوری ههیه ، کهس ناتوانیت پهیان پئی بهریت و بیان

ژمیریت جگه له خودا نه بیت ، لهوانه : ده تپاریزیت له هه رشتیک کهوا نارحه ته

یا خود مردنی له ناکاو ، به لآ ناهیلیت و لای ده دات ، ته نانهت له سه ر کهسی

زالمیش ، وه تاوان ده سرپهته وه ، مال ده پاریزیت ، رزق و پۆزی زیاد ده کات ،

دل ئارام و خووش ده کات ، متمانه و گومانی باش بردن به خوا زیاد ده کات .

(سی و نو) خۆ به دوور گرتن له خواردن و خواردنهوهی حهرام پيس و

خراب

خوای گه وره ئه فه رمویت : ﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ

وَمَا أَهْلٌ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا

مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَسْقٌ ﴿ [المائدة:

۳] واتا : ئه وانهی که له سه رتان حه رامه مرداره وه بووه ته نها ماسی و کولله

نه بیته [وَالِدَمُّ] وه خوین له سه رتان حه رامه که بیخون ته نها جه رگ و سپل

نه بیته [وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ] وه گوشتی به راز به هه موو شیوازیك حه رامه [وَمَا أَهْلٌ

لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ] وه ئه وهی که بۆ غه یری خوا سه ر ده بردری له سه ر بته کان و ناوی

غه یری خوای له سه ر ده هیندری هه موی حه رامه بیخون [وَالْمُنْخَنِقَةُ] وه ئه و

ئاژه لانهی که ده خنکیندرین ئیتر خویان ده خنکین یان مروف ده یان خنکینی

ئه مه حه رامه [وَالْمَوْقُوذَةُ] وه ئه و ئاژه لانهی که بریندار ده بن به به رد یان به

چه قو یان به هه ر شتیکی ترو مردار ده بنه وه به بی ئه وهی سه ر بردرین ئه ویش

حه رامه [وَالْمُتَرَدِّيَةُ] وه ئه و ئاژه لانهی که له سه ر شاخیك یان له سه ر شوینیکی

به رز به ر ده بنه وه یان ده که ونه ناو بیره وه مردار ده بنه وه به بی سه ر برین ئه وانیش

حه رامه [وَالنَّطِيحَةُ] وه ئه و ئاژه لانهی که شه ره شاخ و ده که ن ئه ویش به بی سه ر

برین حه رامه که مردار بنه وه [وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ] وه ئه وهی که درنده کان بیخوات

وه کو شیرو پلنگ و گورگ به بی سهر برین مردار ده بنه وه ئه وانیش چه رامه بو
 ئیوه بیخون إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ] ته نها له مانه ی که باسما ن کرد ئه وه ی فریا بکه ون و
 پرووحی له بهر مابیت و سهری بپرن ئه وه چه لآل لولما دَبِحُ عَلَيَّ النَّصْبِ] وه
 ئه وه ی بو بته کان سهر ده بردری بو به گه وره زانینیان ئه ویش به هه مان شیوه
 چه رامه اَللّٰی تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ] وه تیرو پشکیش که له سه رده می نه فامیدا
 ده یانکرد چه رامه، که سی داریان ده هیئا له یه کیان ده یان نووسی بیکه، له
 یه کیان ده یان نووسی مه یکه، له یه کیکیان هیچیان نه ده نووسی، ئه گه ر ئه وه ی
 ، که ده لی (بیکه) به اتایه ته وه ئیشه که یان ده کرد سه فهر بوایه یا جه نگ بوایه ههر
 شتیك بوایه، وه ئه گه ر ئه وه ی که ده لی (مه یکه) ده ربچوایه ئه وا ئیشه که یان نه
 ده کرد، وه ئه گه ر سپیه که ده ربچوایه ئه وا دووباره یان ده کرده وه تا یه کیك له و
 دووانه ده ر ده چوو، ئه میش ههر چه رامه و ئیشی سه رده می نه فامی یه له بهر
 ئه وه ی بانگه شه ی زانیاری غه بیی تیدایه وه به شیکه له فالچییه تی، ئه مانه ی که
 باسما ن کرد هه موی فسق و له ری ده رچوون و چه رام و تاوانه .

وه خوای گه وره ئه فه رمویت : ﴿ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ

الْخَبِيثَاتِ ﴾ [الأعراف: ١٥٧]. واتا : هه رشتیك که وا پاک بیت بو یان چه لآله

، ئه وه ش که وا پیس بیت له سه ریان چه رامه و تاوانه .

قال ابن مسعود رضي الله عنه : " إن الله لم يجعل شفاءكم فيما حرم عليكم " [رواه البخاري معلقا : ١١٠/٧] واتا : خوای گه وره شیفاو چاره سه ری نه خستۆته ئه وشتانه ی کهوا له سه رتان چه رامه .

(چل) ته وقه نه کردن له ترسی بلاو بونه وهی نه خووشی .

عن عمرو بن الشريد عن أبيه قال كان في وفد ثقيف رجل مجذوم فأرسل إليه النبي صلى الله عليه وسلم إنا قد بايعناك فارجع [رواه مسلم : ٢٢٣١] واتا :
 عه مری کوری شه رید له باوکیه وه فه رمویه تی : له وه فدی - ثقیف - پیاویک
 هه بوو که توشی نه خووشی گه ری بوو بوو ، پیغه مبه ری خوا - صلی الله علیه
 وسلم - که سیکی بو لا ناردو وتی په یمان و به یعه تمان لیت وه رگرت بگه ریوه .

قال العماء : " (قد بايعناك) أي بالقول من غير أحد ، اليد في العهد "
 [مرقاة المفاتيح على مشكاة المصابيح ٧/٢٨٩٦] واتا : زانایان فه رمویانه
 له واتای [قد بايعناك] به وته به لاین و به یعه تمان لیت وه رگرت ، بی ده ست،
 له به لاین و به یعه تدا.

(چل و یهك) خۆپاراستن و خۆ دوورگرتن لهو كهسانه‌ی كه نه‌خۆشی

گواستراوه‌یان هه‌یه.

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾ [البقرة: ١٩٥] واتا : به‌دهستی خۆتان خۆتان

تووشی ته‌هلوكه‌و به‌هیلاك دان مه‌كه‌ن ، چاكه كاربن چونكه خوا چاكه كارانی
خۆش ده‌ویت .

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : "لا يوردن

ممرض على المصحح . " [رواه البخاري و مسلم] واتا : وشتری نه‌خۆش تێكه‌ل

به وشتری ساغ مه‌كه‌ن [بۆ ئه‌وه‌ی ساغه‌كانیش توشی نه‌خۆشی نه‌بن]

وعنه رضي الله عنه قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : "

فر من المجذوم فرارك من الأسد" [رواه البخاري] واتا : أبو هريرة ده‌فه‌رمویت

گویم له پێغه‌مبه‌ری خوا بوو -صلى الله عليه وسلم- ده‌ی فه‌رموو : دوركه‌وه‌و

رأبكه لهو كهسه‌ی توشی گه‌ری بووه وه‌كوو چۆن راده‌كه‌یت و دور

ده‌كه‌وێته‌وه له شێر.

قال البهيوتي رحمه الله : "ولا يجوز للجذماء مخالطة الأصحاء عموما ،

ولا مخالطة أحد معين صحيح إلا بإذنه ، وعلى ولاية الأمور منهم من مخالطة

الأصحاء بأن يسكنوا في مكان مفرد لهم ونحو ذلك " [كشاف القناع على متن الإقناع: ٦/١٢٦] واتا : دروست نی یه كه سیك كهوا توشی گهړی بو بیت تیکه لی كه سانی له ش ساغ بیت به گشتی ، وه نه تیکه لی كه سیکی تایه تیش بیت ئیلا روخسه تی لی وه ربگریت ، وه پیویسته له سه ر کاربه دهستان كهوا نه هیلن و ریگریان لی بکه ن له تیکه ل بونیان به كه سانی له ش ساغ ، به جوړیک ئه وان له شوینیکی تایهت جیگیر بکات یا هاوشیوه ی ئه مه .

(چل و دوو) ریگری کردن له کهسی نهخوش ، تیکه له نهبوون له گه له

لهش ساغه کان نهوهی پیی دهوتریت: [حجر الصحي].

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ، (خَرَجَ إِلَى الشَّامِ حَتَّى إِذَا كَانَ بِسَرِغٍ لَقِيَهُ أَمْرَاءُ الْأَجْنَادِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ وَأَصْحَابُهُ فَأَخْبَرُوهُ أَنَّ الْوَبَاءَ قَدْ وَقَعَ بِالشَّامِ ... فرجع عمر ومن معه فقال أبو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ : أفرارًا مِنْ قَدَرِ اللَّهِ؟ فَقَالَ عُمَرُ : لَوْ غَيْرَكَ قَالَهَا يَا أبا عُبَيْدَةَ، وَكَانَ عُمَرُ يَكْرَهُ خِلافَهُ، نَعَمْ نَفَرٌ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ إِلَى قَدَرِ اللَّهِ، فقال : عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ : إِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ، فَلَا تَقْدُمُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا، فَلَا تَخْرُجُوا فِرَارًا مِنْهُ) [متفق عليه] واتا : له عبدالله كورى عه باسه وه رهزای خوی لیبیت ، عومهری كورى خطاب پویشت بو شام ، تا گهیشته ناوچهی [السرخ] له شام ، گهیشته به فرمان رهواکان که نیردراون بو تیکوشان له پیناو خوادا ، گهیشته به [أبو عبیده بن الجراح] هاوه لانی ، پیمان راگه یاند کهوا نهخوشی بلاو بوته وه له شام ، عمر و هاوه له کانی گه پانه وه ، [أبو عبیده بن الجراح] پیی وت له قهدهری خوا را ده کهیت؟ عمر فهرمی به لی ، له قهدهری خوا پاده کهم ، به رهو قهدهری خوا ، عبدالرحمن كورى عوف وتی : گویم له پیغه مبهری خوا بووه - صلی الله علیه وسلم - فهرمویه تی " نه گهر بیستان طاعون و نهخوشی له شوینیک بلاو بوته وه ، نهوا بو نه شوینه مه چن

، وه ئه گهر لهو شوینهش که ئیوهی تیدابوو بلاو بوبوه وه لئی دهر مه چن و
رامه کهن لئی .

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ
الطَّاعُونَ، [فَأَخْبَرَهَا أَنَّهُ كَانَ عَذَابًا يَبْعَثُهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مَنْ يَشَاءُ، فَجَعَلَهُ اللَّهُ
تَعَالَى رَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ، فَلَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَقَعُ فِي الطَّاعُونَ، فَيَمُوتُ فِي بَلَدِهِ صَابِرًا
مُحْتَسِبًا يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يُصِيبُهُ إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ إِلَّا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الشَّهِيدِ] [رواه
البخاري]. و اتا : له عائشه وه رهزای خوای لیبت پرسیاری کرد له پیغه مبهری
خوا -صلی الله علیه وسلم- دهر باره ی طاعون ، پیغه مبهری خوا پئی را گه یاند -
صلی الله علیه وسلم- که وا طاعون سزایه که خوا دهی نیړیت ویستی له سه ر
کی بیت له بهنده کانی ، خوای گه وره ئه م طاعونه ی کرد به ره حمهت بو ئیمان
داران ، چونکه هیچ ئیمان داریک نی یه که وا توشی طاعون بیبت ، له شاری
خوی ئارام بگریت و چاوه پروانی پاداشت بکا لای خوای گه وره ، وه ده زانیت
که وا ئه م طاعونه توشی نایت ئیلا ئه وه نه بیبت که خوا له سه ری نویسه ، ئه وا
ئیلا خوای گه وره پله ی شهیدی بو ده نویت ، گهر ئه و که سه بمریت .

له كۆتايدا

دواى خستنه پرووى ئەم وهصیبهته سود بهخشانه و ئەو زیكره گهوره و
كۆكراوانه ، ئامۆژگارى براكانمان دهكهين كهوا بگه پینه وه لای خواى گهوره و
تهوبه بکهن له تاوانه كانیان ، وه په شیمان بینه وه له وهى كهوا پيشتر له سه رى
بوون ، خو زه لیل كردن بۆ خواو ، دهست گرتن بهم هۆكارانه كهوا به وىستى
خوا له طاعون و نهخۆشى يه كان دورت دهخاته وه ، له دوعا كردن و پارانه وه ،
خیر كردن و زهكات دان ، كردنى چاكه ، گپرانه وهى حه قى ستهم لى كراو ،
رزگار بوون له تاوان و خراپه ، به هه مان شیوهش ، شوین كه و تنى رینمايى يه
تهندروستى يه كان ، وه رگرتنى زانیارى له وه كه سانه ی كهوا پسپۆرن له م بوارانه دا
، له كاربه دهستان و پزیشكانى تايبه تمه ند ، له گه ل پشت به ستنیكى ته واو
به خواى گه و ره ، وه خۆپراگرى و ئارام گرتن له سه ر ئەم نارحه تيانه ، خوا پشت
و په نامان بى ت .

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين ..

وه رگپرانى : ناصح حسن بى توینى

پیرستی بابەت

- ۲..... پێشه کی
- ۳..... (یه کهم) باورپوون به قهزاو قهدهری خوا.....
- ۵..... (دووه م) پشت بهستن به خوای گهوره.....
- ۷..... (سی یه م) فهрман کردن به چاکه و ریگری کردن له خراپه .
- ۸..... [خوای گهوره خراپه کارانی کرد به مهیمون و بهراز]
- ۱۱..... (چواره م) گه پانه وه بۆ لای خواو ملکه چ بوون بۆی .
- ۱۲..... (پینجه م) دور کهوتنه وه له تاوان و خراپه:
- ۱۵..... (شه شه م) گه پانه وه و داوای لیخۆش بون کردن له خوای گهوره.....
- ۱۷..... (حه وته م) نه انجامدانی کرده وه ی چاک ، ھۆکاره بۆ پاریزراو بوون له تیاچوون
- ۱۹..... (هه شته م) ئاسان کاری کردن بۆ قهرزازه کان ، وه لادانی ناخۆشی له سهریان .
- (نۆیه م) باش بوون له گه ل دایک و باوک ، ھۆکاره بۆ پاریزراو بوون له به لآو موصیبهت و نارحه تی .
- ۲۰.....
- ۲۲..... (ده یه م) زۆر ته سبیهات کردنی خوای گهوره
- ۲۳..... (یازده م) کردنی نوژی به یانی به کۆمه ل .
- ۲۴..... (دوازده م) کردنی چوار رکات نوژی چیشه نگاو .
- ۲۵..... (سینده م) گه پانه وه بۆ لای خوا به دوعا و نزاو پارانه وه .
- ۲۸..... (چوارده م) داواکردنی پاریزراو بوون و سه لامهت بوون له هه موو دهرد به لآیه ک

- ٢٩..... (پازدهم) داوا کردنی عافییهت و دوربون له دهردو به لآ له دنیاو دواپوژدا .
- ٣٢..... (شازدهم) داوا کردنی لهش ساغی و سهلامهت بوون له به لآو نارحهتی له بهیانیان و ئیواراندا .
- ٣٣..... (حهفدهم) داوا کردنی سهلامهتی و پاریزراو بوون له لاشهو ئەندامهکانی لاشه‌دا .
- یه‌کان..... (ههژدهم) په‌ناگرتن به‌خوای گه‌وره له نه‌مان و هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی نازو نيعمه‌ته‌کان بۆ نارحهتی و ناخۆشی
- ٣٤..... (نۆزدهم) په‌ناگرتن به‌خوای گه‌وره له هه‌موو نه‌خۆشی یه‌کی نه‌خوازراو .
- ٣٥..... (بیست) په‌ناگرتن به‌خوای گه‌وره له‌هه‌ر موصیبهت و نارحهتی یه‌کی قورس و ناخۆش .
- ٣٦..... (بیست و یه‌ک) چی ده‌وتریت کاتیک ده‌چیت بۆ شوینیت ؟ .
- ٣٦..... (بیست و دوو) کردنی نزاو پارانه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر یونس (علیه‌السلام) .
- ٣٨..... (بیست و سی) خویندنی [آیه‌الکرسی] .
- ٣٩..... (بیست و چوار) خویندنی دوو ئایه‌تی کو‌تایی سوپه‌تی -البقره- .
- ٤٠..... (بیست و پینج) خویندنی سوپه‌تی [الإخلاص] و [الفلق] و [الناس] .
- ٤١..... (بیست و شه‌ش) په‌ناگرتن و په‌نادانی مندالان ، به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر په‌ناگرتیان .
- ٤٢..... (بیست و هه‌وت) یادی خوا کردن و پشت به‌ستن به‌خوای گه‌وره له‌کاتی چونه‌ده‌ر له‌مال .
- ٤٣..... (بیست و هه‌شت) خۆپاراستن به‌و زیکرو و یرده‌ی که‌وا ده‌تپاریزیت له به لآو نارحهتی له‌ناکاو .
- ٤٥..... (بیست و نۆ) دوعا کردن و پارانه‌وه له‌کاتی بینینی که‌سیک که‌وا توشی تاقی کردنه‌وه‌یه‌ک بووه .
- ٤٦..... (سی) نزاکردن و پارانه‌وه به‌دوعا‌کانی لاده‌ری نارحهتی .
- ٤٨..... (سی و یه‌ک) خواردنی خورمای عه‌جوه ده‌ت پاریزیت له نه‌خۆشی یه‌کان .

- (سی و دوو) خۆپارازاندنهوه به خوړه وشت و ئادابه کانی پژمین ، بۆ خۆ پاراستن له بلّاو بونهوهی ئەم پەتایه ٤٩
- (سی و سی) خۆپارازاندنهوه به خوړه وشت و ئادابه کانی خواردنهوه ، بۆ خۆ پاراستن و بلّاو بونهوهی ئەم پەتایه ٥٠
- (سی و چوار) بەپاک راگرتنی لاشه و شۆردنی دهسته کان ٥١
- (سی و پینج) پاریزگاری کردن له و شتانهی کهوا له سروشتی مروّفن و له سوننه تی ئاینن ، دهتپاریزیت له نهخۆشی یه کان ٥٤
- (سی و شەش) داپۆشینی دهفرو پهرداغ و قاپ ٥٥
- (سی و ههوت) کردنی چاکه ، بهلّاو نارحه تی لادهدات و دهت پاریزیت لیبی ٥٦
- (سی و ههشت) سهدهقه و خیر کردن ھۆکاری لادان و نههیشتنی بهلّاو نارحه تین ٥٧
- (سی و نۆ) خۆ بهدوور گرتن له خواردن و خواردنهوهی حهرام پیس و خراب ٥٩
- (چل) تهوقه نه کردن له ترسی بلّاو بونهوهی نهخۆشی ٦١
- (چل و یهک) خۆپاراستن و خۆ دوورگرتن له و کهسانه ی که نهخۆشی گواستراوه یان ههیه ٦٢
- (چل و دوو) رینگری کردن له کهسی نهخۆش ، تیکه ل نه بوون له گه ل له ش ساغه کان ئه وهی پیبی دهوتریت: [حجر الصحي]. ٦٤
- له کۆتایدا ٦٦
- پیرستی بابهت ٦٧